

Η ΥΠΟ ΤΟΥ ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΒΑΜΒΑΚΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΘΛΟΥ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

- Έγγραφες μαρτυρίες του Χαρισίου Βαμβακά ως Αντιπροσώπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως στην Γαλλοκρατούμενη Διασυμμαχική Θράκη διά των οποίων αποδεικνύεται ο τιτάνιος αγών αυτού για την λυσιτελή επίτευξη της προσεγγίσεως των Μουσουλμάνων κατοίκων της Θράκης και των Γάλλων στρατιωτικών μηδέ εξαιρουμένου του αμφιλεγόμενου και με επαμφοτερίζουσα στάση Γάλλου Στρατηγού Σαρπού (Charpy) προκειμένου να συντελεσθεί η ποθούμενη ενσωμάτωση της Δυτικής Θράκης στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος.

Η ενσωμάτωση της Δυτικής Θράκης στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος κατά την 14η Μαΐου 1920 λογίζεται ως όντως «*Εθνικός Άθλος*», εάν αναλογισθεί κάποιος το επί οκτώ μήνες τιτάνιο εθνικό έργο του Αντιπροσώπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως στην Γαλλοκρατούμενη Διασυμμαχική Θράκη Χαρισίου Βαμβακά, ο οποίος κατ' εντολήν του Ελευθερίου Βενιζέλου ενεγκατεστάθη στην Κομοτηνή (τότε Γκιουμουλτζίνα) περί τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1919 και επεδόθη παντί σθένει και ιερώ εθνικώ ζήλω στην επίτευξη του υψίστου και μεγίστου, κατά κοινή ομολογία πάντων, δυσχερεστάτου και δυσκατόρθωτου εκείνου εθνικού άθλου της σωτηρίας της Δυτικής Θράκης, την οποία ως άλλη «*Πηνελόπη*» διεκδικούσαν πλείστοι όσοι αδηφάγοι μνηστήρες, όπως ήταν: **α)** οι Βούλγαροι, οι οποίοι είτε επεδίωκαν την άμεση και οριστική υπό των Μεγάλων Δυνάμεων παραχώρηση της Δυτικής Θράκης στην Βουλγαρία, είτε δολίως και υπούλως κινούμενοι, προκειμένου να αποτρέψουν το ενδεχόμενο της παραχωρήσεως της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα, έφθασαν σε σημείο να αποπειρώνται να παρασύρουν τους Μουσουλμάνους στην ίδρυση μιάς κάποιας «*αυτονομίας*» της περιοχής αλλά υπό βουλγαρική κηδεμονία, ενώ παράλληλα προσπαθούσαν να πείσουν τους Γάλλους ότι τάχα θα εσέβοντο όλους ανεξαιρέτως τους κατοίκους της Δυτικής Θράκης, **β)** οι Τούρκοι, οι οποίοι είτε ονειρεύονταν την ίδρυση ενός «*αυτονόμου κρατιδίου Δυτικής Θράκης*», είτε την ενσωμάτωσή της στην τότε ψυχορραγούσα οθωμανική αυτοκρατορία, και **γ)** οι Γάλλοι, οι οποίοι με τον δύσπιστο και δύστροπο Στρατηγό Σαρπού που, αρχικώς τουλάχιστον, έτρεφε ενδομύχως φιλοβουλγαρικά αισθήματα και εν συνεχεία κυοφορούσε την ιδέα της μετατροπής της Δυτικής Θράκης σε Γαλλικό Προτεκτοράτο.

Ο Χαρίσιος Βαμβακάς με την πολιτική και διπλωματική ευφυΐα και ευστροφία του, την προορατικότητα και διορατικότητά του, αλλά κυρίως την αμετάθετη, αστασίαστη και άσειστη βούλησή του να επιτύχει πάση δυνάμει την απελευθέρωση και ενσωμάτωση της πολυπαθούς και πολυμαρτυρικής Δυτικής Θράκης στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος, υπήρξε τω όντι ο ιθύνων νους όλου του πολιτικού και διπλωματικού σχεδιασμού για την επίτευξη αυτού του εθνικού άθλου, ο οποίος για πολλούς κατά την κρίσιμη εκείνη χρονική περίοδο εφάνταζε ως ουτοπία.

Όταν λοιπόν ο λόγος ή η γραφή αναφέρονται στον εθνικό άθλο της απελευθέρωσης και ενσωματώσεως της Δυτικής Θράκης στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος, σχεδόν αναποφεύκτως αναπόδραστα συντελείται η ιστορική μνημονική αναγωγή στον εθνικό σωτήρα της Δυτικής Θράκης που δεν είναι άλλος από τον Χαρίσιο Βαμβακά. Γι' αυτό τον λόγο ακριβώς και η εγγονή του Καλλιόπη Παπαθανάση-Μουσιοπούλου γράφει ότι: *«όταν γράφει κανείς για την απελευθέρωση της Θράκης δεν μπορεί να μην ασχοληθεί με εκείνον που προσέφερε τόσα πολλά για να πάρει σάρκα και οστά το όνειρο πέντε αιώνων: τον Χαρίσιο Η. Βαμβακά που εργάστηκε με ενθουσιασμό και μεθοδικότητα για την πραγματοποίηση του εθνικού σκοπού ως Αντιπροσώπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως στη Διασυμμαχική Θράκη. Με την ευστροφία του κατόρθωσε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κατόρθωσε να κερδίσει την εμπιστοσύνη και τη φιλία του δύσπιστου Γάλλου διοικητού Charpy...»*. Τούτο δε επετεύχθη και με τον φιλέλληνα Γάλλο Αρχιστράτηγο των Συμμαχικών Στρατευμάτων στην Ανατολή Φρ. Ντ' Εσπεραί, επειδή αμφότεροι οι Γάλλοι ανώτατοι στρατιωτικοί εκτιμούσαν τις αντιλήψεις του Χαρισίου Βαμβακά *«περί ισοπολιτείας και σεβασμού των δικαιωμάτων όλων των εθνοτήτων και περί συμμετοχής εις την διοίκησιν εκάστης εξ αυτών επί τη βάσει μεν του πληθυσμού αλλά συγχρόνως και αναλόγως των εθνικών κεφαλαίων, άτινα διαθέτουσι προς εξυπηρέτησιν του γενικού καλού»*.

Η απελευθέρωση και ενσωμάτωση της Δυτικής Θράκης δεν επετεύχθη κατά *«φυσική νομοτέλεια»* ούτε τα πολιτικά και διπλωματικά γεγονότα αφέθησαν στον *«αυτόματο πιλότο»*, αλλά με εργώδεις, συστηματικές και μεθοδικές προσπάθειες του Χαρισίου Βαμβακά, ο οποίος με την ευφυΐα και ευστροφία του έθεσε πρωτίστως ως στόχο του να κερδίσει την εμπιστοσύνη των δεινώς υπό των Βουλγάρων τυραννισμένων Μουσουλμάνων και φυσικά ορισμένων Γάλλων στρατιωτικών σε κομβικές θέσεις της Διασυμμαχικής Διοικήσεως προκειμένου να επιτευχθεί η από τις Μεγάλες Δυνάμεις παραχώρηση της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα.

Ο ανεπιός του Χαρισίου Βαμβακά Πέτρος Βαμβακάς ο οποίος εργάστηκε μαζί του, στο ιστορικό πόνημά του, υπό τον τίτλο *«Περί την Απελευθέρωσιν της Δυτικής Θράκης»*, αναφερόμενος στην σταδιακή θετική μεταστροφή των Μουσουλμάνων υπέρ των Ελλήνων λόγω της υπέρ αυτών μεθοδικώς συστηματικής πολιτικής του Χαρισίου Βαμβακά, γράφει σχετικώς ότι: *«Μία από τας πρώτας σκέψεις αλλαγής της διαθέσεως των Τούρκων ήτο η παροχή προς αυτούς άμέσου βοηθείας. Προς τούτο ιδρύθησαν σταθμοί του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού εις όλας τας πόλεις της Θράκης (Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολιν, Σουφλί, Διδυμότειχον, κλπ) με σκοπόν την περίθαλψιν του πληθυσμού όστις κυριολεκτικώς πεινούσε την εποχήν εκείνην - ίδια δε ο τουρκικός πληθυσμός διά τον οποίον ουδείς έως τότε ενδιαφέρθη να τον ανακουφίση από τας στερήσεις του πολέμου.*

Η Ελληνική Κυβέρνησις ενδιαφέρθη, ανταποκρινομένη εις τας απαιτήσεις των περιστάσεων και απέστειλεν εις την Αρμοστείαν ίνα λάβωσιν δελτίον απορίας διά την παραλαβήν τροφίμων.

Άμα τη κοινοποιήσει της ανωτέρω προσκλήσεως ήρχισαν να συρρέουν εις την Αρμοστείαν οι Τούρκοι ζητούντες δελτία απορίας. Σκοπίμως τους υπεδεικνύετο τότε ότι έδει να προσκομίσουν βεβαιώσιν από τον Μουφτήν ότι όντως ήσαν άποροι και τούτο διότι εγνωρίζαμεν καλώς ότι ούτος, μη προσκείμενος προς ημάς, απέφευγε την χορήγησιν τιοιούτων βεβαιώσεων. Με τον τρόπον αυτόν κατορθώσαμεν οι Τούρκοι ν' αρχίσουν ν'

αλλάσσουν διαθέσεις και τελικώς να μεμψιμοιρούν κατά του Μουφτή, ότι δεν φροντίζει διά την ανακούφισίν των. Βεβαίως, θα πρέπει να ομολογηθή ότι υπεδείχθη καταλλήλως να ζητήσωσιν την αντικατατάστασίν του.

Πράγματι εντός ολίγου οι Τούρκοι δι' αιτήσεως προς την Γαλλικήν διοίκησιν, υποβληθείσης μέσω της ιδικής μας Αρμοστείας, εξήτουν την αντικατάστασιν του Μουφτή, υπεδείκνουν δε έτερον τοιούτον φίλα προσκείμενον προς την Ελλάδα.

Ο ελιγμός ούτος επέτυχεν να μετατρέψη εντός ολίγου ένα ολόκληρον πληθυσμόν. Οι Τούρκοι ήρχισαν να παραλαμβάνουν τρόφιμα και να μας συμπαθούν. Η συμπάθειά των εξεδηλώθη εμπράκτως όταν κατά τας μετέπειτα εκλογάς εψήφισαν την ελληνικήν παράταξιν, πράγμα που κατέπληξεν και αυτούς τους Γάλλους, οίτινες ήρχισαν ν' αντιλαμβάνονται ότι τα σχέδιά των, να παραμείνωσιν εις την Θράκην ως εντολοδόχοι εδυσκολεύοντο έτι περισσότερο...».

Ο Πέτρος Βαμβακάς προς απόδειξη των γραφομένων του περί της υπό του Χαρισίου Βαμβακά ορθώς και αποτελεσματικώς ακολουθούμενης πολιτική ισονομίας και ισοπολιτείας υπέρ των Μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης, η οποία είχε ως ευεργετικό αποτέλεσμα την απολύτως θετική υπέρ της Ελληνικής Κυβερνήσεως και του εν Θράκη Αντιπροσώπου αυτής διάθεσής τους, δημοσιεύει στο προειρημένο ιστορικό πόνημά του, την ευχαριστήρια επιστολή του Προέδρου της Μουσουλμανικής Κοινότητος Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) προς τον Κυβερνητικό Αντιπρόσωπο της Ελλάδος Χαρίσιο Βαμβακά προς τον οποίο αναφέρει τα κάτωθι:

«Κύριε Αντιπρόσωπε,

Διά της Υμετέρας Εξοχότητος, του τιμίου και ευγενεστάτου Γεν. Διοικητού της φιλοδικαίας Κυβερνήσεως, υποβάλλω τας ειλικρινείς ευχαριστίας μου διά την στοργικήν βοήθειαν, συνδρομήν και εύνοιαν, την οποίαν επιδαψιλεύει η Ελληνική Κυβέρνησις εις τους Μουσουλμάνους, οι οποίοι είναι οι πιστότεροι υπήκοοί της και παρακαλώ την Υμετέραν Εξοχότητα όπως ευαρεστουμένη διαβιβάση μέχρι της Ανωτάτης Αρχής τας ευχαριστίας μου ταύτας και εύχομαι, όπως εξακολουθεί να δεικνύει την ιδίαν εμπιστοσύνην και εύνοιαν προς τους Μουσουλμάνους.

Μετά πολλής τιμής»

Ο Χαρίσιος Βαμβακάς ως Έλλην Κυβερνητικός Αντιπρόσωπος στην Γαλλοκρατούμενη Διασυμμαχική Θράκη με την υιοθετηθείσα και την απαρεικλίτως εφαρμοσθείσα πολιτική ισοτιμίας και ισονομίας επέτυχε τον εξ αρχής τεθέντα στόχο του, που δεν ήταν άλλος από την προσέγγιση του Μουσουλμανικού λαού της Δυτικής Θράκης, ο οποίος επιθυμούσε διακαώς την προέλαση του ελευθερωτού ελληνικού στρατού για την κατάληψη της Δυτικής Θράκης.

Από τις πρώτες εβδομάδες του έτους 1920 ο Χαρίσιος Βαμβακάς άρχισε να βλέπει τους καρπούς της πολιτικής του υπέρ του Μουσουλμανικού πληθυσμού της Θράκης, αφού, όπως ο ίδιος ίδια χειρί γράφει *«Ο Τουρκικός λαός (μη εξαιρουμένων) αρκετών μελών του Τουρκικού ενταύθα Κομιτάτου) εσημάτισε πεποίθησιν πλέον, ότι μόνη υπολειπομένη λύσις διά την Δυτ. Θράκην είναι η της ενώσεως αυτής μετά της Ελλάδος».* Ο ίδιος ενημέρωνε την ελληνική κυβέρνηση ότι *«Μουσουλμάνοι Γαλλοκρατούμενης Θράκης ετοιμάζονται συμπαθώς υποδεχθώσι ελληνικόν στρατόν»* και διαβεβαίωνε το εθνικό κέντρο ότι *«Σχέσεις μετά μουσουλμάνων βαίνουνσι εξαιρετώσ στοπ. Εξακολουθούσι*

προσερχόμενοι Τούρκοι Γκιουμουλτζίνης και χωρίων εκφράζοντες ημίν αισθήματα συμπαθείας επί αναμενομένη προελάσει ελληνικού στρατού στοπ».

Κατά μήνα Μάρτιο του 1920 ο Χαρίσιος Βαμβακάς με περισσότερη βεβαιότητα στα γραφόμενά του ενημέρωνε συνεχώς το Υπουργείο των Εξωτερικών της Ελλάδος ότι η *«κατάστασις σήμερον είναι πολύ καλύτερα παρά προ δύο εβδομάδων στοπ. Ότι πληθυσμός Τουρκικός είναι πλέον ευδιάθετος αποδεχθή ελληνικόν καθεστώς»*, ενώ κατά τον εν Κομοτηνή εορτασμό του Ορθοδόξου Πάσχα, στις 30 Μαρτίου του 1920, τηλεγραφούσε υπηρεσιακώς πως *«πλείστοι Μουσουλμάνοι Δ. Θράκης τηλεγραφικώς απέστηλάν μοι συγχαρητήρια στοπ. Αγαλλίασις πάντων έφθασε κατακόρυφον, οπότε Μουσουλμάνοι με όργανα έπαιζαν ύμνον Κυρίου Βενιζέλου»*.

Περιγράφοντας μετά πάσης λεπτομερείας τις φιλελληνικές διαθέσεις του Μουσουλμανικού πληθυσμού της Δυτικής Θράκης ο Χαρίσιος Βαμβακάς σε προσωπική υπηρεσιακή επιστολή του, υπό ημερομηνία 7 Απριλίου 1920, προς τον τότε Έλληνα Υπουργό των Εξωτερικών Νικόλαο Πολίτη, γράφει τα κάτωθι: *«Κύριε Υπουργέ, λαμβάνω την τιμήν να φέρω εις γνώσιν υμών ότι η κατάστασις ενταύθα κατόπιν των καταβληθεισών, ηρέμα αλλ' ασφαλώς και συμφώνως προς την νοοτροπίαν διαφόρων στοιχείων και ιδία του τουρκικού, ενεργειών, παρουσιάζεται σήμερον από ημετέρας απόψεως πλέον ή ικανοποιητική.*

Από της ημέρας της αναδείξεως Έλληνος Προέδρου εις το Διοικητικόν Συμβούλιον και της ματαιώσεως διαδηλώσεως ην είχαν προσχεδιάσει οι Κομιτατικοί Τούρκοι και Βούλγαροι με την ελπίδα ότι θα επετύγχανον την εκλογήν Νεοτούρκου και την δημιουργίαν συλλαλητηρίου, όπως επιδώσωσι ψήφισμα περί αυτονομίας της Δυτ. Θράκης, υπό την προστασίαν της Γαλλίας, επήλθε πραγματικόν ρήγμα μεταξύ του Μουσουλμανικού λαού και των Νεοτούρκων ενταύθα. Διότι το γεγονός είναι ότι αι καταβληθείσαι ενέργειαι υπήρξαν τοιαύται ώστε ο Μουσουλμανικός λαός εσχημάτισε την πεποίθησιν, ότι αι προσπάθειαι των Ελλήνων έτεινον εις το ν' αναδειχθή Πρόεδρος ο Ιερωμένος Χαφούζ Σαλήχ, ο πράγματι απολαύων των συμπαθειών Τούρκων και Ελλήνων, αλλ' ότι η αποτυχία του έγκειται εις τας ενεργείας των Νεοτούρκων και Βουλγάρων, οίτινες απέβλεπον εις την εκλογήν Νεοτούρκου προέδρου. Εις τούτο δε οφείλεται η υπέρ πάσαν άλλην περίπτωσιν συχνή και προϊούσα προσέλευσις εις εμέ διαφόρων Μουσουλμάνων επιζητούντων την επέμβασίν μου παρά τοις Γάλλοις...

Χθες το εσπέρας εις την πρώτην συνεδρίασιν του Συλλόγου των Νέων, όστις, καθ' α ετηλεγράφησα σήμερον πρωί, είναι δημιούργημα των Νεοτούρκων, ο Διευθυντής των Μουσουλμανικών Σχολών έκαμε την παρατήρησιν διατί παρέλειψαν να με προσκαλέσωσιν εις τα εγκαίνια. Ο Νεότουρκος Χασάν Ταχσίν είπεν ότι δεν είναι δυνατόν τούτο να γίνει, «διότι ο Αντιπρόσωπος της Ελλάδος είναι εκείνος που απέσπασε προ καιρού υπογραφάς Θρακών εις την Ανατολικήν Μακεδονίαν και τας έστειλεν εις την Συνδιάσκεψιν και μας έβλαψε».

Τότε έτερος Τούρκος, ο δικηγόρος Ρουσσέν εφένδης, απήντησε ότι «δεν ξεύρει τι λέγει, ο κ. Βαμβακάς είναι ο αληθινός προστάτης των Μουσουλμάνων και ο Μουσουλμανικός λαός της Θράκης είδε πλείστα καλά απ' αυτόν και αυτός θα τον προστατεύση και όχι ο Ταχσίν με τας ανοησίας του». Έγινε δε καυγάς και επηκολούθησεν η διάλυσις της συνεδρίας.

Την Κυριακήν, εις επιστροφήν μου από Πόρτο - Λάγο, διήλθον από τουρκικά χωρία. Εις τι χωρίον εγένετο γάμος και ήσαν αρκετοί Τούρκοι εις το μέσον του δρόμου. Παρετάχθησαν εκατέρωθεν της οδοῦ και ήρχισαν να ζητωκραυγάζωσι υπέρ του Έλληνος αντιπροσώπου με το «ζήτω» ελληνιστί.

Τα τοιαῦτα και πλείστα άλλα, όπως λ.χ. συνομιλίας Τούρκων εις τα καφενεία, εις τα ιεροσπουδαστήριά των, εις τα τεμένη των, παρουσιάζουσι την αληθή εικόνα των διαθέσεων του Μουσουλμανικού λαού. Είναι αναμφισβήτητον, ότι εις τα σπίτια των δεν μπορούν να ομιλούν παρά διά το καλόν μας. Τούτο δε διότι, επιτρέψατέ μοι να είπω, ουδεμίαν ευκαιρίαν παρέλειψα όπως τοις φανώ χρήσιμος και να εργασθω διά διαφόρων εμπίστων Μουσουλμάνων, οι οποίοι έχουν απόλυτον πεποίθησιν εις τας ειλικρινείς διαθέσεις της Κυβερνήσεώς μου, όπως εφαρμόση πλήρη ισονομίαν.

Είναι αληθές ότι παρά πλείστοις Γάλλοις, λόγω της παρατάσεως της σημερινής εκκρεμότητος, έχει ενισχυθή η ιδέα ότι είναι δυνατόν να παραμείνωσιν ενταῦθα οριστικώς... παρ' όλας όμως τας αντιλήψεις ταύτας, οι Γάλλοι αξιωματικοί μολονότι παρουσιάζονται αρκετά ανεκτικοί απέναντι των Βουλγάρων και Νεοτούρκων, δεν κατώρθωσαν να εμπνεύσωσιν εμπιστοσύνην εις τους Μουσουλμάνους, αναμένοντας ειλικρινώς μίαν ώραν ενωρίτερα την προέλασιν του Ελληνικού Στρατού, ίνα ίδη τα χωρία του απαλλασσόμενα από τους επήλυδας Βουλγάρους, οίτινες αρκετά μουσουλμανικά τοιαῦτα κατέχουσιν εισέτι παρ' όλας τας διαμαρτυρίας των Τούρκων...».

Δεν είναι ουδόλως τυχαίο το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία του Μουσουλμανικού πληθυσμού της Δυτικής Θράκης εδέχθη με πλήρη ανακούφιση την υπό των Μεγάλων Δυνάμεων κατακύρωση της περιοχής τους στην Ελλάδα και τούτο αποδεικνύεται με το υπό ημερομηνία 25 Απριλίου 1920 υπηρεσιακό έγγραφο του Χαρισίου Βαμβακά προς τον Έλληνα Υπουργό των Εξωτερικών Νικόλαο Πολίτη, στο οποίο αναφέρει χαρακτηριστικώς ότι: «την είδησιν περί κατακυρώσεως της Θράκης εις την Ελλάδα ο Μουσουλμανικός λαός υπεδέχθη κατά μέγα μέρος όχι μόνον με ουδεμίαν εκδήλωσιν ανησυχίας, αλλά τουναντίον και με ποίαν τινα ανακούφισιν, δύναμαι δε να είπω και με τινα εσωτερικήν ευχαρίστησιν, αφ' ενός μεν ένεκα των καταβληθεισών μεθοδικών και άνευ πατάγου ενεργειών, τελείως συμφώνως προς την Μουσουλμανικήν διανοητικότητα, εξ άλλου δε ότι η Γαλλική Στρατιωτική Διοίκησις παρουσιάσθη προστατεύουσα τους Βουλγάρους πολύ περισσότερον των Τούρκων, αφού πολλά χωρία Μουσουλμανικά αφήκε και σήμερα ακόμη εις χείρας των τελευταίων. Ο Μουσουλμανικός λαός ενταῦθα, έχων να εκκαθαρίση πολλούς εκκρεμείς λογαριασμούς με τους Βουλγάρους, φαντάζεται ότι υπό το ελληνικόν καθεστώς θα επιτύχη τούτο. Παρ' όλας δε τας πιέσεις των Νεοτούρκων, τα αισθήματα του Τουρκικού λαού έχουσιν υποστή τοιαύτην εξέλιξιν υπέρ ημών, ώστε ο Τούρκος Δήμαρχος της Βορείου Περιφερείας Μπολάτκιοϊ Μουλά Αχμέτ, εξήτησε χθες δι' απεσταλμένου του είκοσιν ελληνικάς σημαίας, ίνα διακοσμήση τα δημόσια κτίρια του τμήματός του κατά την προέλασιν του Ελληνικού Στρατού...».

Από της πρώτης ημέρας καθ' ην ο Χαρίσιος Βαμβακάς ανέλαβε τα ευθυνοφόρα καθήκοντα του Κυβερνητικού Αντιπροσώπου της Ελλάδος στην Γαλλοκρατούμενη Διασυμμαχική Θράκη, έθεσε, όπως προαναφέρθη, ως δεύτερο στόχο του να προσεγγίσει τον Γάλλο Στρατηγό Σαρπύ καθώς και τους λοιπούς Γάλλους αξιωματικούς προκειμένου να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους. Η στόχευση αυτή του Χαρισίου Βαμβακά κατέστη έτι περισσότερο επιτακτική και επιβεβλημένη όταν οι ηγήτορες του Νεοτουρκικού Κομιτάτου

της περιοχής πλησιάσαντες δολίως τους Γάλλους και δη τον Στρατηγό Σαρπού και τους συν αυτώ αξιωματικούς του, ενέσπειραν την ιδέα της ιδρύσεως Γαλλικού Προτεκτοράτου στη Θράκη. Ο Χαρίσιος Βαμβακάς, ο οποίος ε γνώριζε την εξέλιξη αυτή, ενημέρωσε σχετικώς το εθνικό κέντρο γράφοντας ότι: *«Η ιδέα...ήτις είχε ριφθεί ει το μέσον κατά τον Νοέμβριον (του 1919) υπό των Κομιτατικών Τούρκων περί αυτονομίσεως της Θράκης υπό Γαλλικόν Προτεκτοράτον, με την παρέλευσιν του χρόνου τον έκαμε να πιστεύη ότι ηδύνατο να γίνει πραγματικότης»,* ενώ σε άλλο υπηρεσιακό έγγραφό του επεσήμαινε ότι: *«Οι Τούρκοι επιμόνως δι' υπομνημάτων εγαργάλιζον τον κ. Charpy και τους αξιωματικούς του με την ιδέαν του Γαλλικού Προτεκτοράτου εφ' όλης της Θράκης».*

Ο ευφυής Χαρίσιος Βαμβακάς σε εμπιστευτική έκθεσή του, την οποία απέστειλε στις 10 Ιανουαρίου του 1920 προς τον Πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο, μεταξύ άλλων επεσήμαινε ότι από της πρώτης στιγμής επεχείρησε να προσεταιρισθεί όλους τους μυστικούς πράκτορες του Γραφείου Πληροφοριών των Γάλλων και τους φιλελληνικών αισθημάτων Γάλλους αξιωματικούς, καθώς επίσης και να πείσει τον Στρατηγό Σαρπού ότι οι μόνοι αληθείς φίλοι των Γάλλων είναι οι Έλληνες και όχι οι Βούλγαροι, οι οποίοι ήταν αδύνατον να γίνουν ποτέ φίλοι των Τούρκων. Περί πάντων τούτων ο Χαρίσιος Βαμβακάς γράφει τα εξής: *«Βεβαίως είχαν να παλαίσω εναντίον πολλών αντιξόων ενεργειών. Ο κ. Charpy είχε πλησίον του ανώτερον αξιωματικόν, τον συνταγματάρχην Allie, σκανδαλωδώς πολεμούντα ημάς. Διά των σχέσεών μου με τον Autonier, όστις μ' ε γνώρισεν ως φίλον του ακαδημαϊκού Mgr. Baudrillard και με θεωρεί ως ένθερμον υποστηρικτήν της ενώσεως των Εκκλησιών και όστις απολαύει της πλήρους εμπιστοσύνης του φιλοθρήσκου Charpy, επέτοχα την απομάκρυνσιν του Allie, ο βοηθός του οποίου δεν ήτο καλύτερος από απόψεως ανθελληνικών αισθημάτων. Επέτοχα την απομάκρυνσιν και αυτού. Ο διάδοχός των αντισυνταγματάρχης Dore, πρόσκειται τελείως ημίν και με βοηθεί ολοψύχως. Είναι ο αμέσως μετά τον Charpy ανώτερος αξιωματικός.*

Αι σχέσεις μου μετά πάντων των Γάλλων Αξιωματικών, βαίνουσαι άριστα. Αποκτήσας την εμπιστοσύνην των, ευρίσκω μεγάλην ευκολίαν όπως γίνωμαι απαιτητικώτερος, αξιώ την λύσιν των διαφόρων ζητημάτων συμφώνως προς τα συμφέροντα ημών, ευρίσκων δε προθυμίαν εις την εκτέλεσιν των σχετικών αποφάσεων. Βεβαίως συνήντησα προσκόμματα, ίδια καθ' ον χρόνον οι Τούρκοι επιμόνως δι' υπομνημάτων εγαργάλιζον τον κ. Charpy και τους αξιωματικούς του, με την ιδέαν του Γαλλικού προτεκτοράτου εφ' όλης της Θράκης. Αι δυσκολίαι επηύξησαν, όπότεν οι Βούλγαροι ήλθον εις επικουρίαν των Τούρκων, επιζητούντες επίσης την αυτονομίαν και την Γαλλικήν προστασίαν.

Εν τούτοις, όμως, ενέτεινα τας προσπαθείας μου. Διά του ενταύθα Κεντρικού Γραφείου των Πληροφοριών, ούτινος προσεταιρίσθην όλους τους μυστικούς πράκτοράς του και την φιλίαν του διευθύνοντος αυτό Capitaine Rommier, επέτοχα να δυσφημισθώσι παρά τω Γαλλικώ Στρατηγείω οι πρωτοστατούντες εις την πολιτικήν της Γαλλικής προστασίας Τούρκοι αυτονομισταί, και να χαρακτηρισθώσιν ως απατεώνες και εργαζόμενοι κρυφά άλλοι μεν με τους Άγγλους άλλοι δε με τους Νεοτούρκους και την Οθωμανικήν Κυβέρνησιν. Αφ' ετέρου, διά Μουσουλμάνων ανηκόντων εις το Τουρκοθρακικόν Κομιτάτον, εχόντων δε λόγους ν' απεχθάνωνται τους Βουλγάρους, να δηλωθή κατ' επανάληψιν εις τον Charpy ότι οι Βούλγαροι ουδέποτε είναι δυνατόν να γίνουν φίλοι των Τούρκων και ότι ουδεμία συνεργασία είναι δυνατή μετ' αυτών.

Εις τας ενεργείας ταύτας προσθέτων εις καταλλήλους ψυχολογικάς στιγμάς και τας εμάς ενεργείας, επετύγχανον, όπως ο κ. Charpy επανέλθη εις την πραγματικότητα και ομολογήσει ότι φίλοι της Γαλλίας εκ των λαών της Ανατολής είναι οι Έλληνες.

Την επίδοσιν των υπομνημάτων των περί Γαλλικού Προτεκτοράτου, οι Τούρκοι Κομιτατικοί είχαν συνοδεύσει ημέραν τινά και με μίαν προκήρυξιν (φέρουσαν την σφραγίδα του Θρακικού Τουρκικού Κομιτάτου), την είχαν δε τοιχοκολλήσει εις τα κεντρικά μέρη της πόλεως. Επεσκέφθην τότε αμέσως τον κ. Charpy. Εύρον αφορμήν να τω κάμω λόγον περί των τοιχοκολλήσεων αυτών και να τω δηλώσω ότι «οι Τούρκοι είναι τελείως σύμφωνοι μαζί μας με το διάβημά των περί προστασίας, αφού η Ελλάς όλη είναι προστατευομένη της Γαλλίας, οι Τούρκοι χωρίς να το καταλάβουν, ζητούν την ένωσιν της Θράκης με την Ελλάδα».

Μόλις απεχωρίσθημεν, προσεκάλεσε τους ιθύνοντας του Κομιτάτου και τους είπεν ότι είναι «γελοίοι» με τα κινήματά των, προσθέσας ότι το εξής ούτε υπόμνημα δέχεται ούτε τοιχοκολλήσεις ανέχεται. Από τότε έπαυσαν και οι τοιχοκολλήσεις και τα υπομνήματα».

Για την λυσιτελεστέρα εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων ο Χαρίσιος Βαμβακάς εισηγήθηκε στον Έλληνα Υπουργό των Εξωτερικών Νικόλαο Πολίτη την παρασημοφόρηση ορισμένων Γάλλων Αξιωματικών, οι οποίοι ήταν ο Πρόεδρος της Κεντρικής Οικονομικής Επιτροπής Αντισυνταγματάρχης Σαραμιτώ, ο Διευθυντής της Υγειονομικής Υπηρεσίας Επίατρος Ταμπά, ο Στρατιωτικός Διοικητικής Γκιουμουλτζίνης Ταγματάρχης Ραμπιού και ο στενότατος συνεργάτης του Στρατηγού Σαρπύ, Λοχαγός Πομμιέ.

Επιχειρώντας την αποτίμηση του διπλωματικού και πολιτικού σχεδιασμού και των κατά το εν Θράκη εξάμηνο υπό του ιδίου συντονισμένων, μεθοδικών και μετά πάσης ευφυΐας και προνοητικότητος οργανωμένων ενεργειών του, ο Χαρίσιος Βαμβακάς σε υπηρεσιακό έγγραφό του, κατά τον Μάρτιο του 1920, ανέφερε στον Έλληνα Υπουργό των Εξωτερικών Νικόλαο Πολίτη, μεταξύ άλλων και τα εξής:

«Κύριε Υπουργέ,

Από τα καθημερινά τηλεγραφήματά μου σχηματίζεται γνώμην περί του ενταύθα αγώνος και της αδιακόπου εργασίας. Θα μου επιτραπή να είπω ότι παρ' όλας τας δυσχερείας, ας έχω συναντήσει τελευταίως, συνεπεία της αμφιβόλου στάσεως του Γάλλου Στρατηγού, το έργον της Ελληνικής ενταύθα επικρατήσεως εξηκολούθησεν επιτυχώς. Η προσέγγισις πλέον με τους Μουσουλμάνους (εννοώ κυρίως τας λαϊκάς τάξεις και ουχί τους ιθύνοντας, των οποίων οι πλείστοι είναι κομιτατικοί), δύναται να θεωρηθή έργον τετελεσμένον. Με τους Αρμενίους, λόγω των προς αυτούς περιποιήσεών μου, όπως και με τους Ισραηλίτας, αι σχέσεις ημών έχουσιν εδραιωθή.

Η συγκέντρωσις του Συμβουλίου της Θράκης έδωκεν αφορμήν, όπως κατόπιν των καταβληθεισών υπερανθρώπων ενεργειών διά την ανάδειξιν Έλληνοσ Προέδρου, αναγνωρισθή ουχί μόνον η επιβολή του Ελληνικού στοιχείου, αλλά συγχρόνως διαπιστωθή και η προς αυτό εκτίμησις απάντων των στοιχείων, εκτός εννοείται των Νεοτούρκων και των φανατικών Βουλγάρων, των άλλως τε ξένων προς την Θράκην.

Αι σχέσεις μου μετά του Γάλλου Στρατηγού, όσον και μετά πάντων των ανωτέρων αξιωματικών και στρατιωτικών διοικητικών, διατηρούνται άριστα. Ακριβώς αι σχέσεις

αύται διηκόλουναν την πολύ δύσκολον αποστολήν μου ....υπήρξαν όμως στιγμαί, κατά τας οποίας εδέησε να παλαίσω με όλην την δύναμίν μου και διά φίλων αξιωματικών και ιδία του ιερέως της Γαλλικής Μεραρχίας, προς ον τρέφει αδυναμίαν, να τω εμφυσήσω με διάφορα επιχειρήματα και την ιδέαν ότι μόνον η ένωσις της Θράκης με την Ελλάδα θα εξυπηρετήση τα Γαλλικά συμφέροντα εν Ανατολή...

Η αλήθεια δε είναι ότι ουδέποτε εμείωσε την προς με αρχικήν εκτίμησίν του και πάντοτε εφάνη πρόθυμος εις το ν' αποδέχεται κατά κανόνα τας απόψεις μου αναφορικός προς την εξυπηρέτησιν των συμφερόντων του Ελληνικού στοιχείου...

Οι Τούρκοι συνεχώς προσέρχονται παρ' εμοί εκδηλούντες αισθήματα αφοσιώσεως. Ο Γάλλος Στρατηγός επείσθη πλέον ότι το μέγιστον μέρος των αλλοφύλων διάκειται ευμενώς προς ημάς... Έχω δε την αντίληψιν ότι ο κ. Σαρπύ, επειδή κατ' αρχήν είναι τίμιος άνθρωπος και στρατιώτης καλός, όταν ευρεθή προ των αποφάσεων της Συνδιασκέψεως, αυτός πρώτος θα υποβοηθήση το έργον της άνευ επεισοδίων εγκαταστάσεως των ημετέρων αρχών. Ουδεμίαν δε ευκαιρίαν παραλείπω, εις το να ενισχύσω την γνώμην του ότι εν τούτω η αποστολή αυτού έσεται η σπουδαιότερα καθόσον θα συνδέση το όνομά του με την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν....»

Οι ως άνω αψευδείς γραπτές μαρτυρίες αποδεικνύουν ότι ο «*Εθνικός Άθλος*» της απελευθερώσεως και ενσωματώσεως της Δυτικής Θράκης στην εθνική επικράτεια της Ελλάδος υπήρξε το αποτέλεσμα της αόκνου και εργώδους προσπάθειας του πολυτάλαντου, μεθοδικού, ευφυούς και διορατικού Χαρισίου Βαμβακά, ο οποίος ως Κυβερνητικός Αντιπρόσωπος της Ελλάδος στην Γαλλοκρατούμενη Διασυμμαχική Θράκη επί οκτώ μήνες δεν εφείσθη κόπων αγωνιζόμενος νυχθημερόν για την σωτηρία της Θράκης, την οποία όντως έσωσε από τους όνυχες των αδηφάγων αλλοφύλων μνηστήρων της έως ότου με τις πρώτες ακτίδες του ηλίου της Ελευθερίας της 14ης Μαΐου 1920, «*Ξημέρωσε η χαραυγή και πήραμε την Θράκη*».